

Eindexamen geschiedenis havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden

Deel-
scores

De Sovjet-Unie. Een samenleving onder spanning

Maximumscore 2

- 1 Uit het antwoord moet blijken dat zij tot uitdrukking wilden brengen dat de arbeidersklasse via de Sovjets, de raden van arbeiders, boeren en soldaten, aan de macht was.

Maximumscore 3

- 2 Voorbeeld van een juist antwoord is:
- A* De te rooskleurige weergave blijkt uit twee van de volgende voorbeelden:
- De onderdrukking van de religie/het bidden voor Lenin in plaats van voor de oude heiligen is voor grote groepen geen vooruitgang maar een belemmering van de vrijheid van godsdienst.
 - In de jaren dertig is het eenzijdig te stellen dat de 'weg van de kolchozen de beste' is, omdat door de collectivisatie op veel plaatsen sprake is van achteruitgang voor de boeren/hongersnood op het platteland / worden de koelakken vervolgd.
 - Men gaat niet overal zo enthousiast met de nieuwe dorsmachine aan de slag zoals in het liedje, omdat gebrekkige machines/kennis van de kolchozarbeiders de mechanisatie bemoeilijkt.

per juist voorbeeld

1

B Een mogelijke verklaring voor de eenzijdige weergave door Huyts is (één van de volgende):

- Huyts was op uitnodiging van een sovjetorganisatie in Moskou (en doet zo iets terug).
- Huyts was waarschijnlijk een communist/aanhanger van Stalin.

1

Eindexamen geschiedenis havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 2	
<p>3 ☐ Voorbeeld van een juiste argumentatie is (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none">• In de bron is sprake van grootschalige zuiveringen, karakteristiek voor de Grote Terreur.• Uit de bron komt naar voren dat niemand veilig is; de ondervragers van vandaag zijn de slachtoffers van morgen, kenmerkend voor de Grote Terreur.• Jezjov ziet overal vijanden van het volk. Deze vorm van paranoia is kenmerkend voor de Grote Terreur.• Uit de bron blijkt dat de Terreur van ‘hogerhand’ gestuurd wordt. Stalins optreden was zeer bepalend voor de Grote Terreur. <p>per juist argument</p>	<u>1</u>
Maximumscore 2	
<p>4 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat Jezjov als hoofd van de NKVD/de geheime politie symbool voor / organisator van de Grote Terreur was.</p>	
Maximumscore 2	
<p>5 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat de Communistische Partij veel aandacht besteedde aan het bestrijden van het analfabetisme, omdat de propaganda meer effect zou hebben / de communistische ideologie beter kon worden verspreid als de bevolking kon lezen en schrijven.</p>	
Maximumscore 3	
<p>6 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none">• Het partijstandpunt houdt in dat godsdienst niet past binnen de communistische staat <p>Beide passagiers zijn het daar mee eens, omdat:</p> <ul style="list-style-type: none">• het beiden moeite kost om te begrijpen waarom een intelligent persoon zich in dienst stelt van de kerk. Hieruit blijkt dat ze het eens zijn met de partij, die de kerk voorstelt als een achterlijke beweging• beiden in het gesprek de zielzorg van de priester (dopen bijvoorbeeld) voorstellen als slinkse bezigheden, die mensen schaden. Ook de partij stelt geestelijken zo voor	<u>1</u> <u>1</u> <u>1</u>
Maximumscore 2	
<p>7 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat de bron</p> <ul style="list-style-type: none">• enerzijds betrouwbaar is, omdat het hier een persoonlijk dagboek betreft met mededelingen die niet voor de partij of voor publicatie bestemd zijn• anderzijds onbetrouwbaar is, omdat Shtange bij het schrijven in haar dagboek een gesprek reconstrueert dat ze eerder heeft opgevangen / gezien haar communistische achtergrond het goed mogelijk is dat ze de antiklerikale toon nog iets heeft aangescherpt	<u>1</u> <u>1</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 3	
8 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat:	
• 1 Galina de dissidente is, wat blijkt uit (één van de volgende):	<u>1</u>
• haar overtuiging dat wat Valentina zegt onzin is.	
• de beschuldiging dat ze luistert naar stemmen van de vijand.	
• het gegeven dat ze met verhalen over democratie komt / haar dreiging pamfletten te gaan maken.	
• 2 Irisjka de gewone burgeres is, wat blijkt uit (één van de volgende):	<u>1</u>
• haar onvrede over gebrek aan cosmetica.	
• haar onvrede over de nadruk op de import van machines.	
• 3 Valentina het partijlid is, wat blijkt uit (één van de volgende):	<u>1</u>
• haar vertolking / verdediging van het standpunt van de overheid over het versterken van de defensie.	
• haar oordeel over het beleid van de regering als verstandig en wijs.	
<i>Opmerking</i> <i>Alleen als na een juiste keuze een juist argument volgt mag een scorepunt worden toegekend.</i>	
Maximumscore 2	
9 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat het bij het socialistisch-realisme gaat om het uitdragen van de idealen van het communisme / de verheerlijking van de Nieuwe Sovjetmensen, terwijl in dit fragment het systeem juist kritisch beoordeeld wordt.	
Maximumscore 4	
10 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• De Communistische Partij wilde een betere afstemming bereiken tussen vraag en aanbod / een verhoging van de productiviteit verwezenlijken	<u>1</u>
• Dit kon niet worden bereikt, omdat de regionale partijbazen hun beloften om mee te werken niet nakwamen	<u>1</u>
• De Communistische Partij wilde de lokale partijelite tevreden stellen/aan het Kremlin binden / een 'informele decentralisatie' tot stand brengen	<u>1</u>
• Dit kon niet worden bereikt, omdat er op grote schaal corruptie was in het bestuurlijke apparaat	<u>1</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden

Deel-
scores

Maximumscore 16

- 11 □ Bij de beoordeling van de tekst van de presentatie en het nawoord dienen de volgende aanwijzingen te worden gevolgd.

Eerst volgt voor ieder onderdeel van de tekst en het nawoord de kern van een juist antwoord, daarna wordt dit uitgewerkt in *een voorbeeld* van een juist antwoord.

Op weg naar het arbeidersparadijs

De aanloop tot de Revolutie

A Juiste argumenten gaan in op de rol van de tsaar in de voorgeschiedenis van de Russische Revolutie zoals die op de foto naar voren komt. Er moeten twee passende argumenten worden genoemd.

per juist argument

1

Onze eerste leiders

B Juiste argumenten gaan in op de hoofdrol van Lenin en de (op de foto historisch onjuist weergegeven) hoofdrol van Stalin in de Russische Revolutie / de Burgeroorlog. Er moeten twee passende argumenten worden genoemd.

per juist argument

1

Het Vijfjarenplan

C Op grond van twee bij de periode van de vijfjarenplannen passende argumenten moet er een keuze gemaakt worden voor de invalshoek van de industrialisatie (de foto van Magnitogorsk) of de collectivisatie van de landbouw (de kolchoz) zoals die op de foto's naar voren komt.

Er moeten twee passende argumenten worden genoemd.

per juist argument

1

De Nieuwe Sovjetmens op weg naar het arbeidersparadijs

D Juiste argumenten gaan in op kenmerkende aspecten van de Nieuwe Sovjetmens die op de foto zichtbaar zijn.

Er moeten twee passende argumenten worden genoemd.

per juist argument

1

Terugblik

E In de terugblik moet per foto een afweging met twee argumenten gemaakt worden over de bruikbaarheid van de foto voor de presentatie. In de argumenten moet naar voren komen dat ze vanuit het perspectief van een dissidente in circa 1969 stammen.

Er moeten telkens twee passende argumenten worden genoemd.

per juist argument, twee argumenten per foto, er zijn vier foto's

1

Eindexamen geschiedenis havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Voorbeeld van een juist antwoord is:	
<i>Op weg naar het arbeidersparadijs</i> <i>De aanloop tot de Revolutie</i> A De foto past bij 'de aanloop tot de Revolutie', omdat	
• hierop de <i>laatste</i> tsaar (voor de Revolutie) van Rusland is afgebeeld	<u>1</u>
• duidelijk wordt dat de tsaar feestviert in een tijd waarin het volk honger lijdt	<u>1</u>
<i>Onze eerste leiders</i> B De foto past bij 'onze eerste leiders', omdat	
• hierop de grondleggers van de Sovjet-Unie staan, namelijk Lenin en Stalin	<u>1</u>
• duidelijk wordt dat onze leider Stalin een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de overwinning in de Burgeroorlog	<u>1</u>
<i>Het Vijfjarenplan</i> C De foto van het tentenkamp Magnitogorsk (5c) past bij de vijfjarenplannen, omdat	
• de stad Magnitogorsk het succes van de industrialisatie illustreert	<u>1</u>
• de foto aangeeft hoe zwaar de omstandigheden zijn voor de arbeiders van het eerste uur of	<u>1</u>
De foto van de maaltijd op de kolchoz (5d) past bij de Vijfjarenplannen omdat	
• de kolchoz illustreert dat de collectivisatie van de landbouw is geslaagd	<u>1</u>
• duidelijk wordt hoe gelukkig en harmonieus de mensen in de Sovjet-Unie samenleven en -werken	<u>1</u>
<i>De Nieuwe Sovjetmens op weg naar het arbeidersparadijs</i> D De foto past bij de Nieuwe Sovjetmens, omdat	
• sport en discipline belangrijk zijn voor iedere sovjetburger	<u>1</u>
• het hier gaat om een grootschalig gezamenlijk (collectief) optreden	<u>1</u>
<i>Terugblik</i> E Bij A: Foto 5a is nog steeds bruikbaar, omdat	
• ook nu nog, in 1969 ik de tsaar als een onderdrukker beschouw van de arbeiders en boeren	<u>1</u>
• ook nu nog, in 1969 de afbeelding een goed beeld geeft van de afstand tussen de rijke tsaar en de arme bevolking of	<u>1</u>
Foto 5a is niet meer bruikbaar, omdat	
• de herinnering aan de tsaar in 1969 meer naar de achtergrond is geraakt dan in 1939	<u>1</u>
• tijdens de revolutie in februari de tsaar al is afgezet (de Oktoberrevolutie gericht was tegen de Voorlopige Regering)	<u>1</u>
Bij B: Prent 5b is niet meer bruikbaar, omdat	
• Stalin geen eervolle vermelding in de geschiedenis van de Sovjet-Unie verdient, omdat hij een slechte leider was	<u>1</u>
• Stalin in de Burgeroorlog niet zo'n belangrijke rol speelt als de afbeelding suggereert	<u>1</u>
Bij C: Foto 5c (<i>Tentenkamp Magnitogorsk</i>) is niet meer bruikbaar, omdat	
• de afbeelding (wel het thema industrialisatie illustreert, maar) de dwangarbeid in de industrie buiten beeld laat	<u>1</u>
• de afbeelding (wel het thema industrialisatie illustreert, maar) de slechte kwaliteit van de industriële producten buiten beeld laat	<u>1</u>
Foto 5d (<i>Kolchoz W.I. Lenin</i>) is niet meer bruikbaar, omdat	
• de afbeelding (wel het thema collectivisatie illustreert, maar) de uithongering/onderdrukking van weigerachtige boeren buiten beeld laat	<u>1</u>
• de afbeelding (wel het thema collectivisatie illustreert, maar) de vaak lage productie van de collectieve landbouw buiten beeld laat	<u>1</u>
Bij D: Foto 5e is niet meer bruikbaar, omdat de afbeelding buiten beeld laat dat	
• de mensen op de afbeelding gedwongen zijn mee te werken aan dit soort manifestaties	<u>1</u>
• veel sovjetburgers veel minder sportief en gedisciplineerd zijn dan de foto suggereert	<u>1</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Nederlanders en hun gezagsdragers 1950-1990: verzuiling, polarisatie en herwonnen consensus	
Maximumscore 2	
12 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• als argument voor: De gezagsdragers werkten met elkaar samen, problemen regelden zij onderling (vaak in het geheim) om niet de vergaande concessies van de partij aan hun achterban te laten zien	<u>1</u>
• als argument tegen: De gezagsdragers vertegenwoordigden elk slechts hun eigen zuil. Binnen de groep van gezagsdragers werden alleen de eigen ideologische belangen verdedigd in de partijprogramma's	<u>1</u>
Maximumscore 2	
13 ☐ Uit het antwoord moet blijken, dat de leiders van de vakbonden rond 1955 / tijdens de wederopbouw streven naar sociale harmonie / stakingen afwijzen / met andere gezagsdragers een vanzelfsprekend gezag delen, vakbondsleider Vermeulen probeert (op een autoritaire manier) de stakers weer tot werken te bewegen.	
Maximumscore 2	
14 ☐ Uit het antwoord moet blijken, dat onder vakbondsleden/werknemers het verzet tegen het harmoniemodel voortkomt uit hun onwil langer te accepteren dat hun lonen achterblijven bij de economische groei.	
Maximumscore 3	
15 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• Trouw aan het gezag was een van de belangrijkste kenmerken van de verzuilde samenleving	<u>1</u>
• Dit Bisschoppelijk Mandement was een brief van katholieke kerkleiders, die verwachtten dat katholieken hun adviezen/voorschriften kritikloos uitvoerden of <i>De Volkskrant</i> was een katholieke krant en volgde als verzuilde krant de leiders van de katholieke zuil	<u>2</u>
Maximumscore 4	
16 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
Dit fragment past bij beide perioden, want	
• vrouwen worden gezien als de spil van het gezin / de verantwoordelijkheid voor gezinsbelangen wordt bij vrouwen gelegd (wat past in het denken over de taakverdeling binnen gezinnen in de jaren veertig en vijftig) en	<u>2</u>
• vrouwen worden aangespoord meer deel te nemen aan de politiek / er wordt gewezen op het grote maatschappelijke belang van vrouwen (wat past in de emancipatiegedachten van de tweede feministische golf vanaf de jaren zestig)	<u>2</u>
Maximumscore 2	
17 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende oorzaken):	
• Doordat jongeren meer (en hoger) onderwijs volgen worden ze mondiger.	
• Omdat jongeren meer geld te besteden hebben worden ze veeleisender.	
• Door de verandering in de opvoeding worden jongeren gestimuleerd mee te denken over maatschappelijke en politieke kwesties.	
• De opkomst van de televisie zorgt voor een grotere uitwisseling van informatie en ideeën.	
per juiste oorzaak	<u>1</u>

Eindexamen geschiedenis havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 3	
18 ☐ Uit het antwoord moet blijken:	
• Leus 1 (<i>Onder het asfalt ligt het strand</i>) past bij de Kabouterbeweging, omdat deze de strijd aanbod tegen het overvloedige autoverkeer (in de stad) / zich kenmerkte door utopische toekomststromen	<u>1</u>
• Leus 2 (<i>Stem niet, acteer zelf</i>) past bij krakers in de jaren tachtig, omdat het antiparlementaire element bij hen een grote rol speelde	<u>1</u>
• Leus 3 (<i>Baas in eigen buik</i>) past bij Dolle Mina, omdat hiermee het zelfbeschikkingsrecht van de vrouw / het recht op abortus tot uiting kwam	<u>1</u>
<i>Opmerking</i> <i>Alleen als na een juiste keuze een juist argument volgt, mag een scorepunt worden toegekend.</i>	
Maximumscore 2	
19 ☐ Uit het antwoord moet blijken:	
• De schoonmoeder vindt dat de schoondochter het eten klaar moet hebben wanneer haar man thuis komt / zij niet van hem kan vragen na zijn werk nog huishoudelijke taken te vervullen/de tafel te dekken (de traditionele rolverdeling)	<u>1</u>
• De schoondochter wil dat haar man meehelpt met het dekken van de tafel/in de huishouding (de moderne rolverdeling)	<u>1</u>
Maximumscore 2	
20 ☐ Uit het antwoord moet blijken:	
• als argument voor: De redactie kiest het standpunt van de schoondochter / jonge vrouw. De foto's zijn vanuit haar blikveld genomen / laten zien welke problemen alle jonge vrouwen tegenkomen die thuis de traditionele rolpatronen willen doorbreken	<u>1</u>
• als argument tegen: De redactie van de <i>Libelle</i> maakt geen duidelijke keuze binnen de tegenstelling	<u>1</u>
Maximumscore 2	
21 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: <i>Libelle</i> werd in de jaren zestig gelezen door een veel breder publiek (voornamelijk 'gewone' huisvrouwen) dan de feministische publicaties / de reikwijdte van het blad / de verspreiding van de ideeën was/waren veel groter dan bij feministische publicaties.	
Maximumscore 4	
22 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat:	
• op het gebied van de media de journalistieke berichtgeving na de nacht van Schmelzer veranderde, omdat de journalisten kritischer werden / minder in dienst van de politieke partijen / de eigen zuil kwamen te staan	<u>2</u>
• op het gebied van de partijpolitiek er intern kritiek ontstond op de bestaande consensuspolitiek, omdat het na de nacht van Schmelzer binnen de politiek normaler werd elkaar te bekritisieren / de polarisatie vorm begon te krijgen / er nieuwe partijen ontstonden	<u>2</u>
Maximumscore 2	
23 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat het PvdA-congres door deze uitspraak de nadruk legt op de tegenstellingen met de KVP, in plaats van een mogelijke samenwerking open te houden.	

Eindexamen geschiedenis havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 4	
24 ☐ Voorbeeld van een juiste redenering is:	
• De kraker kraakt niet alleen om zelf een woning te krijgen, maar om een bijdrage te leveren aan het oplossen van de woningnood / om de samenleving te verbeteren	<u>1</u>
• Hij gaat over tot het gooien van stenen omdat hij vindt dat de ontruiming (ondanks een rechterlijke uitspraak) onrechtvaardig zijn / omdat hij zich geïrriteerd voelt door het optreden van de politie	<u>1</u>
• Dit past meer bij de politieke cultuur van de jaren zestig en zeventig, waarin meer sprake is van polarisatie	<u>1</u>
• dan bij die van de jaren tachtig waarin meer sprake is van consensus / burgers minder actief betrokken raken bij maatschappelijke veranderingen	<u>1</u>
Maximumscore 3	
25 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• De commissaris voert wel een gesprek met de kraker	<u>1</u>
• wat kenmerkend is voor de jaren zeventig, waarin gezagsdragers tot op zekere hoogte begrip kunnen opbrengen voor acties zolang deze niet gepaard gaan met geweld of beschadiging van bezit	<u>2</u>
Maximumscore 2	
26 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat het CDA laat zien dat de oude tegenstellingen tussen de confessionele partijen (van voor de fusie) zijn verminderd / meer streefde naar het aanspreken van een zo groot mogelijke groep kiezers/een 'catch-all beweging' werd.	
Maximumscore 2	
27 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: Naast bestaande politieke partijen kwamen ook zogenaamde <i>one-issue</i> -bewegingen op, (waarvan Greenpeace een voorbeeld is) die geen binding meer hadden met een zuil.	

■ Bronvermelding

- 1: J. Huyts, Nieuwe mensen in Moskou, Rotterdam 1935, pag. 215.
- 2: E. Radzinsky, Stalin, onthullingen uit geheime privé-archieven, Amsterdam 1995, pag. 404.
- 3: V. Garros (ed.), Intimacy and Terror, soviet diaries in the thirties, New York 1995, pag. 198-199.
- 4: Julia Voznesenskaja, Vrouwendecamerone, Amsterdam 1986, pag. 352-353.
- 5a: Mark D. Steinberg, e.a., The fall of the Romanovs, political dreams and personal struggles in a time of revolution, New Haven/London 1995, pag. 124.
- 5b: David King, The commissar vanishes, New York 1997, pag. 31.
- 5c: Daniela Mrázková e.a., Die Sowjetunion zwischen den Kriegen, 175 Photographien aus den Jahren 1917-1941, Oldenburg/Hamburg/München 1981, pag. 80.
- 5d: Daniela Mrázková e.a., Die Sowjetunion zwischen den Kriegen, 175 Photographien aus den Jahren 1917-1941, Oldenburg/Hamburg/München 1981, pag. 101.
- 5e: Daniela Mrázková e.a., Die Sowjetunion zwischen den Kriegen, 175 Photographien aus den Jahren 1917-1941, Oldenburg/Hamburg/München 1981, pag. 132.
- 6: E.Hueting e.a., Naar groter eenheid, de geschiedenis van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen 1906-1981, Amsterdam 1983, pag. 271.
- 7: W.H. Posthumus-van der Goot en Anna de Waal (red.), Van moeder op dochter, de maatschappelijke positie van de vrouw in Nederland vanaf de Franse tijd, Nijmegen 1977, pag. 342-345.
- 8: Marianne de Groot en Trudy Kunz, Libelle 50, 50 jaar dagelijks leven in Nederland, Utrecht 1984, pag. 47.
- 9: H.J.A. Hofland e.a., De stadsoorlog, Amsterdam '80, Alphen aan de Rijn 1981, pag. 83-93.